

GHEORGHE GLODEANU¹, ROMÂNIA

Cuvinte-cheie: goule, vampiri, strigoi, stafii, vârcolaci, demoni, malefic, mitologie.

Universul macabru al goulelor

Rezumat

Recunosc faptul că am fost destul de intrigat atunci când, parcurgând cărțile scrise de Jacques Finné, am găsit lucrarea intitulată *L'Univers des Goules. Chronique d'une mal-aimée. Origines, métamorphoses, littératures* (Terre de Brume, Dinan, 2017). În primul rând, am încercat să văd ce înțelege autorul prin termenul „goule”, pe care nu l-am găsit în dicționarele de mitologie apărute la noi. Căutând, am observat că, de regulă, cuvântul este tradus prin „vampir”. Dar atunci era firesc ca Finné să folosească acest termen mult mai răspândit și în limba franceză. Desigur, există numeroase contaminări între ființele imaginare prezente în folclorul diferitelor popoare: strigoi, stafii, fantome, vampiri, moroi, căpcăuni etc. În ajutor mi-au venit internetul, dar și o serie de studii științifice, precum lucrarea monumentală coordonată de Patrick Jean-Baptiste, *Dictionnaire universel Dieux, Déesses, Démons* (Seuil, 2016), dar și cartea lui Andrew J. Bould, *Le dictionnaire des démons et de la démonologie de A à Z* (2024). De aici am aflat că goulă este o ființă malefică din mitologia arabă înzestrată cu puteri neobișnuite. De obicei, ea este considerată o creatură feminină, care trăiește în deșert, se hrănește cu cadavre și cu sânge uman și se poate transforma în hienă. Ea are capacitatea de a se metamorfoza în femeie, ipostază în care îi seduce pe bărbați, pe care apoi îi devoră. În asemenea cazuri, goulă preia mai multe dintre atributele vampirului. Numele monstrului provine din arabă „al-Ghûl”, care înseamnă „demon”. Pentru a se proteja de influența malefică a goulelor, oamenii utilizau diferite ritualuri și talismane.

¹ Prof. Univ. Dr. la Universitatea Tehnică din Cluj – Napoca, CUNBM, Facultatea de Litere.

Keywords: ghouls, vampires, revenants, ghosts, werewolves, demons, evil, mythology.

The Dark Universe of Ghouls

Summary

I must admit that I was quite intrigued when, while reading the books written by Jacques Finné, I came across the work *L'Univers des Goules. Chronique d'une mal-aimée. Origines, métamorphoses, littératures* (Terre de Brume, Dinan, 2017). At first, I tried to understand what the author meant by the term “ghoul,” which I had not found in the mythology dictionaries published in Romania. As I searched further, I noticed that the word is generally translated as “vampire.” In that case, however, it would have been natural for Finné to use this much more widespread term in French as well. More generally, numerous overlaps exist among the imaginary beings found in the folklore of different peoples: revenants, ghosts, spirits, vampires, moroi, ogres, and so on. The Internet proved helpful, as did several scholarly studies, including the monumental work edited by Patrick Jean-Baptiste, *Dictionnaire universel Dieux, Déesses, Démons* (Seuil, 2016), as well as Andrew J. Bould's *Le dictionnaire des démons et de la démonologie de A à Z* (2024). From these sources, I learned that the ghoul is a malevolent being from Arab mythology endowed with unusual powers. It is generally regarded as a female creature that lives in the desert, feeds on corpses and human blood, and can transform itself into a hyena. It can also assume the form of a woman; in this guise, it seduces men and then devours them. In such cases, the ghoul takes on several of the vampire's attributes. The monster's name derives from the Arabic *al-Ghūl*, meaning “demon.” To protect themselves from the evil influence of ghouls, people employed various rituals and talismans.

Universul macabru al goulelor

Recunosc faptul că am fost destul de intrigat atunci când, parcurgând cărțile scrise de Jacques Finné, am găsit lucrarea intitulată *L'Univers des Goules. Chronique d'une mal-aimée. Origines, métamorphoses, littératures* (Terre de Brume, Dinan, 2017). În primul rând, am încercat să văd ce înțelege autorul prin termenul „goule”, pe care nu l-am găsit prin dicționarele de mitologie apărute la noi. Căutând, am observat că, de regulă, cuvântul este tradus prin „vampir”. Dar atunci era firesc ca Finné să folosească acest termen mult mai răspândit și în limba franceză. Desigur, există numeroase contaminări între ființele imaginare prezente în folclorul diferitelor popoare: strigoi, stafii, fantome, vampiri, moroi, căpcăuni etc. În ajutor mi-a venit internetul, dar și o serie de studii științifice, precum lucrarea monumentală coordonată de Patrick Jean-Baptiste, *Dictionnaire universel Dieux, Déesses, Démons* (Seuil, 2016), dar și cartea lui Andrew J. Bould, *Le dictionnaire des démons et de la démonologie de A à Z* (2024). De aici am aflat că goulă este o ființă malefică din mitologia arabă înzestrată cu puteri neobișnuite. De obicei, ea este considerată o creatură feminină, care trăiește în deșert, se hrănește cu cadavre și cu sânge uman și se poate transforma în hienă. Ea are capacitatea de a se metamorfoza în femeie, ipostază în care îi seduce pe bărbați, pe care apoi îi devoră. În asemenea cazuri, goulă preia mai multe din atributele vampirului. Numele monstrului provine din arabul „al-Ghûl”, care înseamnă „demon”. În *Dictionnaire universel Dieux, Déesses, Démons* se precizează că goulele aparțin familiei Djinnilor și, în folclorul arabo-persan medieval, ele sunt niște demoni ai cimitirelor. Ființele malefice au fost trimise de Iblis (Satana) ca să îi chinuiască pe muritori, îndeosebi pe copii. Aceștia erau răpiți pentru sângele lor. Pentru a se proteja de influența malefică a goulelor, oamenii utilizau diferite ritualuri și talismane. Rămâne surprinzător faptul că goulele nu sunt studiate într-o lucrare de specialitate precum *Dictionnaire des mythes du fantastique*, lucrare coordonată de Juliette Vion-Dury și Pierre Brunel.

Specializat în literaturile imaginarului, Jacques Finné a acordat o atenție deosebită celor patru ași ai literaturii fantastice: *fantomele, vampirii, vârcolacii și goulele*. *L'Univers des Goules* este considerată o lucrare de pionierat, care a plasat în centrul atenției pentru prima oară niște demoni terifiți ignorați de critica literară. Suntem chiar avertizați că mitul goulei va dispărea curând, devorat de o altă ființă imaginară ce se impune tot mai mult, zombi-ul. Cartea se deschide cu un *Avertisment*, în care se specifică faptul că lucrarea se ocupă doar de prezența goulelor în sfera literaturii fantastice. Jacques Finné pornește de la observația că, spre deosebire de antologiile de povestiri cu vampiri, fantome și vârcolaci care se multiplică neîntrerupt, goulele nu au atras până acum interesul exegeților și al editurilor. În timpul cercetărilor sale, criticul a constatat cu stupefacție că nu există niciun studiu cu caracter general care să le fie consacrat. Drept consecință, lucrarea de față umple un vid. Cu toate acestea, Jacques Finné recunoaște că studiul său se limitează doar la un gen literar bine definit și nu ține cont de jocurile video, de science-fiction, de literatura *fantasy* și de literatura pentru copii și tineret. Cu toate acestea, autorul nu ignoră creațiile

aparținând altor genuri literare, chiar dacă acestea se îndepărtează de preocupările sale. Un bun exemplu este romanul *Plăceri vinovate* al lui Laurell K. Hamilton, care conține un mare număr de trimiteri la goule.

Autorul este conștient de faptul că operele pe care le-a selectat vor naște numeroase comentarii și glume. Pe lângă culegerea *O mie și una de nopți* și textele unor autori precum E.T.A. Hoffmann, E.L. White, H.S. Whitehead, G. Compère, S. Brillioth, H.B. Cave, B. Keene, J. Loscombe, M. Ronson, există și numeroase alte creații a căror apartenență la mitul goulei poate fi pusă la îndoială. O altă problemă este legată de valoarea estetică, de cele mai multe ori discutabilă, a unora dintre aceste scrieri.

Criticul remarcă decăderea literaturii fantastice de după 1985, care a mizat tot mai mult pe pornografie, pe noile forme ale erotismului și ale ororii. Este vorba despre o direcție care a subminat puternic evoluția fantasticului terifiant. Jacques Finné consemnează cu durere dispariția fantasticului tradițional, care a început să fie ignorat tot mai mult de către edituri. Meritul lucrării constă în faptul că abordează o temă ignorată, pe care o tratează în profunzime, oferind numeroase exemple. Cu toate acestea, autorul consideră că mitul goulei agonizează, fiind subminat de cel reprezentat de zombi, morții-vii care au invadat cinematografele. Vampirul, fantoma și vârcolacul s-au bucurat de atenția unor specialiști precum Jean Marigny, Alain Pozzuoli, Jean-Paul Ronecker, Roland Villeneuve, Montaque Summers, Basil Copper, Jacques Finné. Scrierile lor se regăsesc în bibliografia lucrării. Goula reușește să atragă atenția deoarece este mai monstruoasă decât ceilalți trei protagoniști ai literaturii fantastice.

Avertismentul este urmat de o introducere intitulată *En guise de présentation*. Exegetul își începe comentariul cu observația că monștrii continuă să ne obsedeze chiar dacă nu credem în ei. Nu întâmplător, într-o carte publicată în 1965, cunoscutul fantasticolog Louis Vax a vorbit despre „seducția straniului”. Înaintea lui, H.P. Lovecraft a lansat ideea că „frica este cea mai importantă emoție umană”. Cu alte cuvinte, menționează Jacques Finné, spaima precede orice alt sentiment și îl depășește ca intensitate. Examinând careul de ași al literaturii fantastice, criticul observă poziția periferică pe care o ocupă goulele în comparație cu vampirii, fantele și vârcolacii. Atenția exegetului nu se extinde și asupra Diavolului, chiar dacă acesta este prezent în numeroase creații fantastice. Motivul se găsește în faptul că Diavolul nu este un personaj fabulos decât pentru necredincioși, adică pentru o minoritate. Fantasticologul remarcă abundența antologiilor cu fantele, vampiri și vârcolaci. La aceștia se adaugă un nou venit, zombi-ul, a cărui prezență a explodat îndeosebi datorită producțiilor cinematografice. Rămâne însă surprinzător pentru cititorii fascinați de fantasticul terifiant faptul că nu există nicio antologie consacrată goulei.

Trecând în revistă strămoșii acestor ființe malefice, criticul enumeră lamiile, strigoii, empusele și temuta Lilith. Asemănările pot fi identificate prin relevarea unor trăsături comune. Lamia, de exemplu, este un monstru feminin despre care se spune că fură copiii sau care se atașează de bărbații tineri cărora le bea sângele. Are corpul unui șarpe înaripat, care se termină cu un cap și un bust de femeie. La rândul lor, empusele sunt niște monștri multiformi din anturajul zeiței Hecate. Ele țin de imperiul întunericului și se hrănesc cu

carne de om. Pentru a-i atrage pe tineri, ele preiau înfățișarea unor femei seducătoare, cărora nu le poate rezista niciun bărbat. Lilith este prima soție a lui Adam, care s-a revoltat împotriva autorității patriarhale. Este un demon asociat cu spiritele nocturne, dar și o întruchipare a emancipării feminine.

Introducerea este urmată de cinci capitole ample. Prima secțiune reprezintă o tentativă de a defini aceste ființe misterioase. Încercare dificilă, având în vedere numeroasele accepțiuni ale termenului. Finné vorbește despre necesitatea de a diferenția goulele orientale de ipostazele lor occidentale. Criticul menționează că termenul *goula* provine din arabul *al-ghul*, care înseamnă fie *căpcăun*, fie un fel de *vârcolac*. Prezent în lumea basmelor pentru a-i înfricoșa pe cei mici, căpcăunul este însă un personaj mai nou decât *goula* orientală. El preferă carnea fragedă a copiilor bine hrăniți.

În tentativa lui de a defini conceptul, criticul apelează la ajutorul reverendului Montague Summers, o autoritate indiscutabilă din sfera demonologiei și a vampirismului. În lucrarea intitulată *The Vampire* din 1960, acesta menționează că *goula* este un demon feminin care se hrănește cu cadavre și care bântuie noaptea cimitirele pentru a deschide mormintele și a-și satisface foamea teribilă. Exegetul insistă pe genul *goulei*, precizează caracterul ei nemuritor și subliniază apetitul ei neobișnuit. Apoi adaugă faptul că demonul poate fura copiii.

Potrivit *Dicționarului Littré* (edițiile 1872-1877), *goula* este, așa cum o arată superstițiile din Levant, un geniu devorator al corpurilor moarte din cimitire. În ceea ce privește proveniența lor, sunt menționate Persia și India. Studiile insistă pe foamea pantagruelică a acestor femele. Ele sunt considerate niște demoni malefici care dezgroapă cadavrele pentru a le devora inimile. Alteori, interesul lor se extinde și la alte organe precum creierul sau limba. *Dicționarul Larousse* din 2013 oferă o definiție concisă a *goulelor*: „demon femelă din legende orientale”. Finné observă apoi că *Dicționarul Larousse* din 2015 amestecă miturile, considerând că este vorba despre „un fel de vampir feminin care seduce masculii vii și care bântuie cimitirele”.

Pornind de la definițiile academice, Finné simte nevoia diferențierii *goulei* de alte trei personaje centrale ale literaturii fantastice: fantomele, vampirii și *vârcolacii*. Ceea ce apropie aceste ființe demonice – relevă criticul – este faptul că „ele aduc moartea în circumstanțe supranaturale”. Diferențele dintre *goule* și fantome sunt semnificative. Singurul lor punct comun este doar faptul că ambele aduc moartea. Și deosebiri față de vampiri se dovedesc importante. Cele două ființe diferă prin înfățișare, hrană și obiceiuri. Dacă vampirul se nutrește cu sângele celor vii, în schimb *goula* devoră doar carnea umană. Cu toate acestea, există și contaminări ale celor două mituri literare.

Goulele par mai apropiate de *vârcolaci*, deoarece ambii se hrănesc cu carne umană. Există însă și diferențe semnificative între ele, deoarece *goula* se hrănește cu carnea cadavrelor. Cu cât acestea sunt mai putrezite, cu atât par mai gustoase pentru aceste ființe necrofage. Abia atunci când nu găsesc mortăciuni, ele îi atacă pe cei vii. În plus, *goulele* nu se pot metamorfoza. Spre deosebire, *vârcolacul* este un om care se transformă în lup în nopțile cu lună plină, atacând tot ce îi iese în cale.

Alte deosebiri sunt remarcate între goule, zombi și wendigo, dar și între goule și ființele antropofage. Goulele și ființele zombi tind să devină sinonimice. Pe de altă parte – relevă criticul –, toate goulele sunt antropofage, dar nu toate ființele antropofage sunt goule.

În încheierea observațiilor sale, Finné vorbește despre necesitatea schițării unei evoluții cronologice a goulelor. Trebuie menționat însă că ele sunt niște ființe specifice mitologiei orientale, devenind – așa cum a menționat Stéphane Fantini – doar „o fiică adoptivă a Occidentului”. În plus, Finné reia ideea existenței a cel puțin două tipuri de goule: una orientală, primitivă, preislamică sau islamică și una „contemporană”. Cele două creaturi sunt diferite, mai ales în literatură.

Drept consecință, capitolul al doilea al studiului se ocupă de goulă orientală (sau primitivă). Specialiștii au căzut de acord că aceste creaturi s-au născut în Orient. Cu toate acestea, opiniile lor nu sunt unanime. Finné consideră că este important să își împartă observațiile în două secțiuni, marcate de apariția lui Mahomed. Astfel, se vorbește despre goulă orientală preislamică, de cea islamică și de contribuția cunoscutului orientalist francez Antoine Galland (1646-1715), primul traducător european al celor *O mie și una de nopți*. Acesta a petrecut mai multe decenii în lumea orientală, unde a învățat araba, persana și turca. În finalul observațiilor sale, criticul simte nevoia să ofere o definiție satisfăcătoare a goulei pentru ceea ce reprezintă aceasta pentru Occidentul dintre secolele al XIX-lea și al XXI-lea. Pornind de la articolele existente în reviste și în dicționare, Finné trasează portretul-robot al acestor creaturi. Pentru ca o ființă să poată intra în categoria goulelor, este nevoie de satisfacerea a trei condiții:

Să fie vorba despre o creatură orientală supranaturală.

Să trăiască într-un cimitir pe care nu îl părăsesc.

Să se hrănească cu ființe vii, oameni sau, mai rar, animale. În lipsa acestora, goulele se mulțumesc și cu cadavrele.

Capitolele introductive sunt urmate de cele care urmăresc imaginea goulei în literatură. Criticul simte nevoia delimitării cercetării sale. În acest sens, el atrage atenția asupra faptului că, sub presiunea exercitată de genul *fantasy*, literatura fantastică și-a lărgit foarte mult sfera. El a rămas însă fidel „fantasticului canonic”, pe care l-a teoretizat în teza sa de doctorat intitulată *La littérature fantastique. Essai sur l'organisation surnaturelle* (1980). Drept consecință, exemplele oferite aparțin genului *ghost story* tradițional, ilustrat în mod magistral de un autor precum Montague Rhode James. Finné exclude din discuție poezia fantastică, teatrul, science-fiction-ul, literatura pentru tineret, benzile desenate și literatura *fantasy*. Despre aceasta din urmă afirmă cu regret că a detronat literatura fantastică tradițională. Cu toate acestea, recunoaște că genurile menționate pot oferi numeroase piste de cercetare celor interesați de figura goulelor. Despre narațiunile *fantasy*, exegetul afirmă că nu sunt decât niște adaptări moderne ale basmelor care ne-au încântat copilăria. Ele se petrec *in illo loco* și *in illo tempore*. Decorul lor este oferit de deșerturi, oceane învolburate, fluvii revărsate, mlaștini, lave aflate în erupție, lacuri minunate, păduri fermecate populate de elfi, dragoni, câpcăuni, vârcolaci, vampiri, hidre, fantome, păsări carnivore, diavoli, șerpi, zei exotici. Într-un asemenea decor, nimeni nu se miră de faptul că eroul se poate

întâlni oricând cu o goulă flămândă, întâlnire terminată cu o confruntare teribilă. În acest sens, Finné dă drept exemplu cele șapte volume din *Cronicile din Narnia* de C.S. Lewis. Dar exegetul se îndepărtează și de alți autori, precum Pierre Bottero, Andrzej Sapkowski, Alexis Brocas, Victoria Laurie, Neil Gaiman, Larry Niven, Caitlin R. Kiernan. În cunoscuta serie *Dune*, Frank Herbert a creat niște personaje numite Gholas, goule artificiale, clone după morți neînmormântați cărora le păstrează amintirea. Sunt personaje care sunt vândute ca sclavi celor bogați. Criticul observă că, și în cadrul celorlalte genuri, goulele joacă același rol ca în literatura fantastică tradițională. Nu sunt ignorați nici imitatorii, exegetul dovedindu-se extrem de informat.

Pe lângă capitolele teoretice, foarte importante se dovedesc secțiunile în care exegetul investighează goulele din literatură. Astfel, cea de a patra secțiune a cărții urmărește rolul goulei în literatura secolului al XIX-lea. Este o perioadă în care demonul terifiant este slab reprezentat. Edgar Allan Poe nu a întrebuințat termenul „goula” decât de două ori. În poemul *Clopotele* din 1848, poetul le descrie ca pe niște ființe care nu sunt nici animale, nici oameni, nici bărbați și nici femei. Aceste creaturi îi bântuiau pe clopotari, făceau clopotele să tânguie în mod lugubru și se bucurau de efectul demoralizator produs asupra credincioșilor. Goulele revin în creația *Ulalume* din 1847. Este amintită apoi narațiunea lui Charles Nodier, *Smarra*, din 1821. Aici însă aparițiile goulelor sunt fugitive, chiar dacă simpla lor apariție reușește să înghețe sângele în vene. Un lucru asemănător se întâmplă și în creația lui Hans Christian Andersen, autorul poveștii *Lebedele sălbatice*. Finné este de părere că, dintre toți autorii de literatură fantastică din secolul al XIX-lea, cel care a dat cea mai fascinantă și mai misterioasă creație dedicată goulelor a fost E.T.A. Hoffmann. Este vorba despre creația *Hienele* din 1821. Un alt text care atrage atenția criticului este nuvela *Necunoscuta (L'Inconnue)*, de Guy de Maupassant, din 1885. Trebuie precizat însă că, în aceste texte, nu se menționează întotdeauna că avem de-a face cu niște goule. De multe ori, doar aluziile și comportamentul ființelor demonice trimit la ele.

Cel care face tranziția între secolul al XIX-lea și secolul XX este Howard Phillips Lovecraft (1890-1937), autor care impune o nouă perspectivă asupra goulelor în literatură. Scriitorului american i se consacră capitolul al cincilea al cărții. Chiar dacă nu este singurul care a contribuit la transformarea personajului malefic în literatură, rolul acestui scriitor-far se dovedește esențial. Finné insistă pe dimensiunile cosmice și teologice ale operei lui Lovecraft. În același timp, exegetul atrage atenția asupra faptului că prozatorul american a fost „unul dintre cei mai mari mistificatori ai literaturii mondiale”, care a inventat nume, persoane, cărți și locuri care au dobândit ramificații și precizii diabolice. Sunt trăsături care îl apropie de un alt maestru al fantasticului, Jorge Luis Borges. Finné a urmărit aceste aspecte în lucrarea intitulată *Des Mystifications littéraires* din 2010. Criticul recunoaște că, pentru a releva întreaga complexitate adusă de Lovecraft în tratarea subiectului ar fi nevoie de o lucrare independentă. Acesta este motivul pentru care se vede obligat să se mulțumească doar cu o sinteză, bazată pe scrierile prozatorului, dar și pe comentariile lui Daniel Harms din lucrarea de referință intitulată *The Cthulhu Mythos Encyclopedia* din 2008. Finné menționează faptul că obiectivele teologice ale scriitorului american l-au

împiedicat să abordeze temele tradiționale ale literaturii fantastice: fantomele, vampirii și vârcolacii. În schimb, Lovecraft prelucrează motivul goulei, atât în sens tradițional, cât și dintr-o perspectivă modernă. Prozatorul este cel care a lansat teoria că un pervers care se hrănește cu carne de om se transformă în goulă. Printre operele reprezentative în care se prelucrează acest mit literar se menționează narațiunea *Modelul lui Pickman* din 1927. În centrul întâmplărilor se găsește Richard Upton Pickman, un pictor blestemat, devenit cunoscut pentru descrierile sale atroce de antropofagie. Aflăm că, pentru a zugrăvi scenele sale terifiante, artistul utiliza un decor particular alcătuit din caverne și peșteri. Un alt detaliu important vizează faptul că, pentru a zugrăvi monștrii de pe picturile sale, Richard s-a folosit de niște modele reale, alese dintre vampiri, vrăjitoare, fantome, monștri, demoni etc. Decorul întâmplărilor este specific celui în care își duc viața goulele, cu toate acestea ele lipsesc din narațiune.

Căutarea onirică a lui Kadath necunoscutul (The Dream-Quest of Unknown Kadath) este considerată de Finné „Biblia universului oniric” al lui Lovecraft, univers pe care l-a denumit „Ținutul viselor”. Este vorba despre o nuvelă de groază, în care se îmbină fantezia cu elementele terifiante. Totul cu scopul de a demonstra capacitatea omului de a visa. Începută în 1926, narațiunea a fost finalizată în 1927, fiind publicată abia postum, în 1943. Printre numeroasele ființe malefice ale relatării se numără și goulele, prezente în partea a doua și a treia a narațiunii.

O nouă definiție a goulei este dată pornindu-se de la studiile lui Daniel Harms. Potrivit acestuia, goulele sunt niște „creaturi care trăiesc în subterane, sub cimitire, la frontiera dintre lumea celor vii și tărâmul viselor”. Pot fi recunoscute după înfățișarea lor canină, după picioarele asemănătoare cu niște saboți, după pielea lor cauciucată, mirosul pestilențial și obiceiurile dezgustătoare. De obicei, ele se ospătează la Stânca Goulelor, în ținuturile viselor, unde își devoră prada.

Vorbind despre opera lui Lovecraft, Finné menționează că scriitorul american reprezintă un moment de referință în toate domeniile. El a reușit să înnoiască nu numai literatura fantastică, ci și creaturile specifice literaturii imaginarului. Vampirii și vârcolacii dispar, iar goulele își schimbă moravurile. Ele nu mai reprezintă niște apariții individuale, ci încep să formeze o societate gregară. Acest lucru îl face pe exeget să vorbească despre goulele de dinainte și de după Lovecraft.

Investigând *Goulele folclorice de după Lovecraft*, exegetul remarcă faptul că un mit literar nu poate rămâne neschimbat deoarece se demonetizează. Drept consecință, fantomele, vampirii și vârcolacii s-au schimbat foarte mult de-a lungul timpului. După Henry James, fantomele nu mai sunt reprezentate sub forma unui schelet și nu sunt acoperite cu un giulgiu. Ele poartă veșminte obișnuite, ba mai mult, uneori, nici nu se poate trece prin ele. Odată cu trecerea timpului, temele literare suferă o serie de modificări și de contaminări. Criticul insistă pe numeroasele metamorfoze ale goulei ca urmare a dezvoltării benzilor desenate, a literaturii *fantasy* și a jocurilor video. Goulele moderne nu mai sunt orientale. Devorând cadavrele, ele își pot însuși înfățișarea și memoria acestora. Unele dintre noile trăsături seamănă cu cele ale vampirilor și ale vârcolacilor. Astfel, goulele devin

sensibile la lumină precum vampirii, dar și la gloanțele de argint precum vârcolacii. Pe de altă parte, cei care intră în contact cu ele se transformă în goule. Uneori, ființele malefice sunt reduse la rangul de marionete care ascultă de ordinele unui necromant. Se pot transforma în goule persoanele care au fost supuse timp îndelungat la radiații sau cărora li s-a administrat sânge de vampir. Comentariul insistă pe metamorfozele goulei în literatura contemporană. De aici diferențele semnificative dintre goulele primitive și cele moderne. Finné menționează că, adesea, acestea din urmă își schimbă sexul, devenind masculine. Mai mult, ele devin servitorii obedienți ai unei „rase superioare”. De aici caracterul lor subordonat printre monștrii literaturii fantastice.

Un capitol special se ocupă de goulele din literatura de după Lovecraft. Este vorba despre secolele al XX-lea și al XXI-lea. Investigația are loc pe genuri. Mai întâi sunt comentate romanele dedicate goulei, apoi se trece la proza scurtă. Criticul menționează faptul că, spre deosebire de vampiri, goulele sunt mult mai slab reprezentate în literatură. Nici valoarea estetică a creațiilor în care ele sunt prezente nu se ridică la cote deosebite. În general, este vorba despre lucrări comerciale, bune să îți omori timpul în tren, dar care, după ce au fost parcurse, pot fi uitate fără regret. Datorită contaminărilor, uneori, asistăm la un amalgam tematic între goule, zombi și vampiri. Dintre scriitorii populari de literatură horror, criticul se oprește la Guy N. Smith (1939-2020), autorul unei opere impresionante, însumând în jur de o mie de povestiri și o sută de romane. În 1976, pornind de la succesul reputat de filmul *The Ghoul* (1975), acesta a publicat o versiune sub formă de carte. Printre mulți alții, mai sunt menționați: Harry Shannon, autorul romanului *Daemon* din 2008, Mark Ronson cu *Ghoul* (2008) și *Ogre* (1980), H.B. Cave cu *Murgunstrumm* (1932) etc. Criticul menționează apoi succesul imens reputat de filmul *Noaptea morților-vii* din 1968, realizat de George A. Romero, urmat de o altă producție cinematografică, *Zombi*, din 1978. Printre puținele romane apreciate, criticul amintește cartea lui Ray Garton, *Seducții*, din 1984. O altă reușită este romanul *Ghoul* al lui Brian Keene din 2007. În 2015 a apărut romanul *The Gouls*, de James Loscombe.

În ceea ce privește nuvelele consacrate goulelor, numărul acestora este mult mai mare decât cel al romanelor, dar acest lucru nu înseamnă automat și o creștere a calității artistice. Nu trebuie uitat că literatura este plină de goule false. Succesul reputat de traducerea celor *O mie și una de nopți* de A. Galland a dus la apariția unui mare număr de povestiri de inspirație orientală, în măsură să redea atmosfera specifică a acestor locuri. Criticul se oprește la nuvela lui Seymour Brillieth, *Émina, Zibeddé și hangiu* din 1972, *The Ghul*, de Hugh Clifford din 1916, *The Chadbourne Episode*, de Henry S. Whitehead din 1933, *The Nameless Offspring* din 1931, de Clarck Ashton Smith. Este citat și Robert Bloch, autorul celebrului roman *Psycho* din 1959, ecranizat de Alfred Hitchcock. Prolificul autor este menționat cu nuvela sa de debut publicată în 1935 în magazinul *pulp Weird Tales*, *Sărbătoarea în mănăstire*, dar și cu *Secretul mormântului*, narațiune publicată în același an. Lucrarea reprezentativă a prozatorului rămâne *Grimasa Goulei* din 1936. Nu este uitat nici francezul Gaston Compère, amintit cu narațiunea parodică *Fiecare după gustul lui*, din 1988. O altă trimitere se face la *Léonora*, de Jon Craig, din 1992.

Concluzia acestui amplu excurs este acela că, în comparație cu ceilalți monștri specifici literaturii fantastice, scriitorii nu iubesc goulele. Disprețul se poate constata atât la nivelul narativ, cât și la cel lexical. Fenomenul se manifestă nu numai în creațiile propriuzise, ci și în dicționare și în tratatele de specialitate. Nici fantasticologii nu le acordă o atenție deosebită. Mari teoreticieni francezi ai fantasticului precum Roger Caillois sau Tzvetan Todorov le ignoră cu desăvârșire. Cu atât mai numeroase sunt trimiterele la zombi, acești monștri care au acaparat cinematografia. Încercând să explice disprețul creatorilor față de goulele occidentale, criticul menționează că acești monștri aparțin unei mitologii străine. Transpuse pe pământ european, goulele își pierd caracterul exotic. Într-o teză de doctorat, S. Fantini a arătat faptul că ele trimit la un subiect tabu, acela al necrofagiei, ceea ce a grăbit căderea lor în desuetudine. După o nuvelă de E.T.A. Hoffmann, goulele au revenit în centrul interesului datorită magazinelor *pulp* americane de după 1920 și a producțiilor cinematografice din perioada 1970-1980. În plus, spune Fantini, necrofagia nu face casă bună cu ideologia funebră occidentală, bazată pe teama de morți și pe respectul pentru integritatea fizică a defunctului. Mutilând cadavrele, goulele comit un sacrilegiu. În mod treptat, aceste ființe necrofage au fost substituite cu niște creaturi antropofage numite zombi. Chiar și folosirea cuvântului ridică probleme, autorii și traducătorii preferând o serie de sinonime precum morții-vii, monstru, creatură, zombi, wendigo, vampir. Lucrurile sunt și mai complicate în limba română decât în franceză, deoarece termenul pur și simplu nu există. Am optat pentru versiunea feminină sg. *goulă*/plural *goule*, având în vedere genul acestor ființe. Desigur, întrebuintând termenul *vampir*, traducătorii scapă de mari bătaii de cap. Amplul studiu realizat de Jacques Finné vine să demonstreze faptul că goulele sunt, totuși, altceva.

